

MIRCEA
ANDREESCU

CULISE

— j u r n a l —

EDITURA
CREATOR
BRAȘOV, 2021

*„Cei care uită trecutul și se tem de viitor
au o viață foarte scurtă.”*

SENECA

24 octombrie 1964. Plouă! Plouă tare de tot! Îmi spun că ploaia aduce noroc și mă fâțâi prin gara în care tocmai am coborât, cu gândul că potopul se va mai potoli. Auzisem că gara din Brașov ar fi cea mai frumoasă din țară. Nu știu ce să zic... Parcă e prea înaltă, risipă mare de sticlă, și nu înțeleg cum geamurile astea imense vor putea fi și spălate. Peste drum de gară – blocuri, unele în construcție, și între ele, loc destul pentru spațiu verde. Asta îmi place!

În cele din urmă, mă satur să aștept și mă interesez cum ajung la teatru. Troleibuzul 4 mă lasă chiar acolo. Nu am timp să văd cum arată clădirea. E imensă și în spatele ei se află intrarea actorilor. Sunt ud learcă și mă grăbesc să ajung cu liftul la etajul 5. Directorul Nicolae Albani este la datorie. E masiv, dar, surpriză!, are o voce de tenor care îl face cam ridicol. Nu-și ascunde nici un puternic accent ardelenesc. După un schimb de banalități, îi solicit găzduire și niște bani în avans, pentru că sunt lefter și mi-e foame. Îl cheamă pe directorul adjunct, care e zâmbitor și amabil. Sunt condus la casierie, unde semnez o chitanță pentru 100 de lei, care trebuie să-mi ajungă până pe 5 noiembrie, zi de salariu, când trebuie să înapoiez suta de lei împrumutată. Înainte de asta însă, la ieșirea din biroul

lui Albani, rețin o replică: „Mă, vezi că aci-i teatru, nu mere să faci ce-ai făcut la repartiție”.

Ciudat e că, înainte cu trei luni, la sosirea la Mihail Kogălniceanu, unde urma să-mi fac convocarea militară, colonelul Niculescu, șeful catedrei de militarie din Institutul de Teatru și comandantul convocării, m-a felicitat cu sobrietate pentru rezultatul obținut la absolvire, apoi, brusc, a început să zbiere la mine și, stropindu-mă cu salivă, mi-a amintit că sunt în armată și să nu-mi permit ce mi-am permis la repartiție! Am dat să-i spun că pentru militarie bătusem eu atâta drum, dar m-a întrerupt cu aceeași vehemență, cu un „Ți-am dat eu permisiunea să vorbești, elev?”, și m-a numit planton de serviciu pe companie pentru a doua zi. Timp de trei luni, omul ăsta avea să chinuie o grămadă de studenți, absolvenți ai facultăților de teatru, arte plastice, muzică și pedagogie (Constanța) cu cuvântări ținute în fiecare dimineață, timp de chiar mai bine de o oră, în care amintea de fiecare dată că are nu știu câte facultăți și este rudă cu nu știu ce mahăr din stafful superior de partid, Maurer, mi se pare.

Deocamdată, pe directorul Albani îl „liniștesc” zicându-i că de câte ori o să am ceva de spus, o să spun cu voce tare și că episodul de la repartiție nu-l consider încheiat. „Episodul de la repartiție” însemnând cele întâmplate șefului promoției 1964, adică mie, căruia i s-a refuzat singurul post din București, cel de asistent în Institut, de către un tovarăș de la minister, pe motiv că acesta are dreptul să ceară nominal o persoană pentru post. Pentru că eu n-am cedat, „ministerul” a renunțat la post, în tăcerea adâncă a asistenței formate

din profesori ai Institutului, directori de teatru etc. Iar „alesul ministerului” avea să mă urmeze la Brașov, unde, pe măsură ce l-am cunoscut, mi-am dat seama că era tot atât de potrivit pentru postul de asistent ca un bou într-un magazin de porțelanuri. Și cu ocazia asta, mi-am dat seama că erai incomod dacă urmăreai performanța, dacă ridikai capul și refuzai mediocritatea și compromisul, dacă nu stăteai cuminte și încercai să te detașezi de cei care se mândreau că fac parte din „colective foarte bune”, aceștia fiind primii care ar fi trebuit să nu existe, dacă erai disciplinat și corect și bun familist, riscai să fii epuizat cu munci peste normalul obligațiilor ce-ți reveneau, să fii încărcat cu tot felul de sarcini de sindicat, la partid, dacă erai membru etc.

Dar să mă întorc unde rămăsesem, în cabinetul directorului. O cabinieră mă conduce la etajul doi, unde îmi iau în primire viitoarea locuință, ultima cabină pe stânga, și am ca vecini pe Cornel Coman, Peterffi cu soția, Ilona Fall, amândoi, maghiari. Aveam să aflu că în teatru locuiau și alți actori, prin diverse încăperi și cabine. Printre ei, și Monica Ghiuță, colegă de promoție, care, pentru că nu are treabă, stă încă la București.

Mai cobor și la scenă, unde un recuziter mă pune să-mi aleg câte ceva ca să-mi mobilez cabina, mai primesc și ceva lenjerie de pat, și iată-mă în posesia primei mele locuințe personale din anii copilăriei până la absolvirea facultății.

Mai dau o raită pe la scenă, prin sală și pe holuri și constat că totul este imens. Sala are 850 de locuri

și se pare că arhitectul n-a ținut seama de un lucru elementar: o scenă și o sală destinate publicului trebuie să aibă acustică.

Pentru că între timp ploaia s-a oprit, mă grăbesc să ies să-mi cumpăr ceva de mâncare. Folosesc în sens invers alea pe care ajunseseam la intrarea actorilor și observ că, dincolo de un gard încărcat de vegetație care însoțește alea pe toată lungimea teatrului, se află... un cimitir!

Cumpăr o franzelă și ceva ce nu am mai mâncat până acum – pastă de ceai. Mă îmbie mirosul de afumătură pe care îl are. Mai iau și câteva felii de parizer pentru variație și, pentru că peste drum de teatru se află o cofetărie, intru. Comand ce este mai ieftin: spumă de fructe, de frăguțe adică.

La întoarcere, observ în holul de la intrarea actorilor un anunț: a doua zi urma să aibă loc o ședință de sindicat a grupei artistice. Mă gândesc să mă duc. Neinteresant debut pentru un actor profesionist, dar măcar o să-mi cunosc colegii.

Mă întorc în cabină, o cercetez mai în amănunt, scot amărătele mele de rufe din valiză, niște cărți și caiete rămase din studenție, mănânc ceva, încerc să ațipesc puțin. Nu reușesc, și mă hotărâsc să cercetez viitorul loc de muncă, clădirea teatrului. La etajul cinci sunt birourile, la patru, o sală pentru antrenamentul balerinilor de la Teatrul Muzical, pentru care scena și sala de spectacol erau cedate marți și vineri. La același etaj, în partea laterală a teatrului, o încăpere pe ușa căreia scrie „Secretariat literar”. Bat la ușă, mi se

răspunde, intru și, surpriză!, o găsesc acolo pe doamna Cazacu, fosta secretară a directorului Muzeului Regional din Oradea, acolo unde lucra și mama ca femeie de serviciu. Dna Cazacu este însoțită de dl. Ionescu, soțul, care este numai referent literar. Nu știu dacă doamna mă recunoaște, m-am prezentat doar, fără a-i spune de unde o cunosc. Profit de ocazie ca să iau niște piese pentru citit și pornesc mai departe. Trec de etajele trei și doi, ocupate de cabine, și ajung la etajul unu, unde se află scena. Este mai mare decât evaluasem mai devreme și e dotată cu două „buzunare” laterale imense pentru depozitarea decorurilor și mobilierului. Cele două „buzunare” au deschidere înspre afară, spre a înlesni încărcarea și descărcarea decorurilor pentru deplasări sau pentru teatre aflate în turneu.

Descopăr și ușa care duce spre sală și holuri. Sunt imense. Trei niveluri de holuri care mai de care mai mari. Se pare că ceea ce văzusem în gară, adică preferința pentru spații inutil înălțate sau lungite, se manifestă și aici. În plus, niște tavane încărcate cu forme în relief verzi și aurii. Oare cum se va proceda când toate acestea vor trebui reparate sau când va fi nevoie de o reparație generală a clădirii? Cât ar dura oare așa ceva?

Până să mă tot mir de ceea ce vedeam... surpriză! De undeva, printr-o ușă laterală, apare o doamnă – Lucy Chevalier. O știu de la Oradea. Ultima oară când am văzut-o se pregătea să plece în concediu la mare cu Ion Marinescu. Acesta schimbase câteva „partenere” și tocmai se oprise la Lucy. Mă plimbam pe „corso” împreună cu câțiva prieteni și am văzut-o așteptând cu bagajele pe o bancă de lângă intrarea

actorilor. Am salutat-o frumos, făceam toți figurație în teatrul orădean, ne cunoșteam, deci. Ne-a spus că îl așteaptă pe Jeanot, care s-a dus să ia bilete de tren de la Biroul de Voiaj ce se afla aproape de teatru. I-am urat concediu plăcut și ne-am văzut de treabă.

Peste o oră, am găsit-o tot acolo. Ne-a spus că Jeanot n-a găsit bilete la Biroul de Voiaj și că s-a dus la gară să facă rost. Pe înserate, dna Lucy era tot acolo. „Golanul” de Jeanot nu s-a mai întors. Era limpede, fusese o „țeară”. Omul plecase la mare și o lăsase la Oradea pe destul de coapta doamnă. Acum o salut frumos, îmi răspunde și nu dă semne că mă recunoaște. Au trecut câțiva ani de la întâmplarea cu pricina.

Nimic important până se lasă seara de tot. Mă retrag în cabină și, după ce fac un duș, mă culc. Moment important! Timp de trei luni, în unitatea militară de la Mihail Kogălniceanu, abia dacă reușeam o dată pe săptămână să găsim ceva care cu greu se putea numi apă caldă cu care să ne spălăm, așa că n-am scăpat prilejul să mă răsfăț îndelung cu ce aveam parte la Brașov. Și adorm cu un text al unei piese contemporane românești în brațe.

A doua zi dimineată. Greu fără ceas! Mă scol și încerc să-mi dau seama ce oră e. Sub geamurile cabinei sunt o curte, un părculeț și, dincolo de gard, o casă. Acolo, nicio lumină, semn că încă e devreme. Mă culc la loc, mai ațipesc, mă mai trezesc și, în sfârșit, se crapă de ziuă. În casa de vizavi apar și lumini, prin curte se

aud pași și voci, semn că lumea se prezintă la muncă. Cobor până în holul de la intrarea în teatru unde se află un ceas și nimeresc aproape de ora de începere a ședinței.

Se adună lumea. Nu cunosc pe nimeni, nu-mi amintesc să fi văzut pe vreunul dintre cei prezenți în vreun spectacol sau film, în afară de cei care au terminat facultatea înaintea mea: Ștefan Dedu Farca, Alexe Soloviev, Cornel Coman, Valeriu Paraschiv și soția, Virginia Itta Marcu. Apare și D. S. E volubil, un pic cam prea zgomotos, nu pare să fie afectat de cele întâmplătoare la repartiție, dacă n-aș pune la socoteală că are un oarecare aer protector, de superioritate. Nu am avut de-a face cu el în facultate, a fost o figură ștearsă, a făcut parte dintr-o clasă care și-a pierdut profesorul, Jules Cazaban, în primii ani de studii, și a rămas pe mâinile unor asistenți, afirmându-se prin isprăvi extraartistice, mai ales. Și, ca să-și bată joc de studenții ei, probabil, în ultimul an au prezentat la Studioul „Casandra” *Cetatea de foc* a campionului proletcultismului, Mihai Davidoglu, unul de care profesorii noștri de istoria teatrului abia dacă pomeneau, cu jenă. Și nu numai prezența cam răutăcioasă a lui D. S. îmi strică buna dispoziție. Aflu în ședința de sindicat că Teatrul de Stat din Brașov este „bolnav de cancer”! Și cancerul ăsta are și un nume: regizorul Ion Simionescu! Asta o spunea un actor de care nu auzisem, în ședința aceea nu mai puțin urâtă decât întâmplările de la repartiție și din „milităria” la Mihail Kogălniceanu. După atenționarea directorului Albani, vestea asta îmi mai lipsea!

Cu ani în urmă, văzusem la București, în timpul studenției, două spectacole ale Brașovului, foarte bune amândouă: *Chirița* în Iași, de Vasile Alecsandri, și *Vizita bătrânei doamne*, de Dürrenmatt, primul, în regia lui Ion Simionescu, al doilea, în a lui Dinu Cernescu. Reținusem și niște nume, mai ales din distribuția de la *Chirița*: Ion Siminie, Ileana Tarnavski și, bineînțeles, Ion Simionescu, regizorul. Erau acolo umor și un haz modern, cum mai văzusem la un spectacol de absolvire, la Institut, *Piatra din casă*, de Vasile Alecsandri, la clasa lui Ion Finteșteanu, unde am recunoscut „marca” Sanda Manu și Dem Rădulescu. În ambele era altceva decât văzusem la spectacolul Naționalului din Iași. Acolo era foarte bun Miluță Gheorghiu, dar pe stilul moștenit probabil de pe la Matei Millo, adică îngroșat, strident, grotesc. Restul distribuției nu se vedea, iar spectacolul, chiar dacă *Chirița* apărea călare pe un cal adevărat, era sărac tare. În spectacolul la care am asistat eu, la Teatrul de Vară din Oradea, calul s-a bălegat în scenă, spre hazul interpreților, nu și al spectatorilor.

Celălalt purta sigiliul Dinu Cernescu, la vremea aceea, în prima linie a regiei românești, care ridicase spectacolul de teatru la standarde europene. Era un spectacol peste cel al Naționalului bucureștean, acesta fiind greoi și lipsit de tensiune, cu toate că o avea în distribuție pe Aura Buzescu.

Nu mai sunt atent la ce se întâmplă în continuare și abia aștept să se termine. După ce aflu că motivele pentru care alesesem Brașovul „au cancer”, mă bântuie un gând: trebuie s-o șterg cât mai repede! Până atunci,

rețin că, în afară de Ion Simionescu, teatrul îl are ca regizor pe Mihai Raicu, venit și el de la Sibiu împreună cu soția, scenografa Olga Muțiu, și că la cantina Sfatului Popular Regional se poate mânca ieftin și bine, flotant sau cu abonament. Și la cantina asta, sunt pus la curent de către cei tineri cu unele probleme ale teatrului. Există clar o anume stare de nemulțumire față de felul în care erau folosiți cei nou-veniți de pe băncile Facultății de Teatru, că nu există nicio preocupare pentru dezvoltarea profesională a celor tineri. Astfel că mulți dintre ei sunt hotărâți să plece cât mai curând, poate chiar la sfârșitul stagiunii 1964-'65, prin alte părți. Printre ei sunt și dintre aceia pe care nu-i văd reușind. Ei fac parte din promoții care au fost dominate clar de Ștefan Iordache, Eugenia Dragomirescu, Irina Petrescu și cam atât, deci pe unii nu-i prea văd izbutind în alte părți. Promoția din care făceam parte era mai echilibrată, fiecare dintre cele 4 clase avea 3-4 oameni pe care se putea paria pentru viitorul lor în fruntea teatrului românesc. Alții acumulasera deprinderi profesionale de la pedagogi cu îndemânare în îndrumarea profesională a studenților, și aceștia aveau să evolueze frumos la teatrele pe care le-au ales, devenind actori de bază, cu realizări.

Trece o săptămână și dă Dumnezeu și se schimbă vremea. Ceața se ridică și, în sfârșit, pot să văd Tâmpa în întregime. Cineva îmi arată niște „resturi” ale lui Stalin. Numele lui fusese scris pe Tâmpa cu ajutorul

unor brazi. După moartea tiranului, s-au apucat să-i șteargă numele plantând alți brazi printre cei cu care fusese scris. Greu! Tătucul se lasă greu, și încă mai văd și acum litere din coada numelui „...LIN”. Iar eu stau și mă întreb a cui o fi fost ideea cu omagiul ăsta pe Tâmpa. Tâmpită idee!

Profit de îmbunătățirea vremii și, împreună cu Monica Ghiuță, escaladez muntele folosind o mulțime de serpentine. Sus, pe culme, găsim o cabană mică, așezată deasupra unei prăpăstii. Un mic bar te poate servi cu sucuri, ape minerale, ceai, cafea... De acolo, Brașovul este foarte frumos și, pentru că este ziua dedicată celor morți, cimitirele sunt pline de lumânări aprinse.

Între timp, aflu că voi debuta pe scena brașoveană. Se află în lucru, într-un stadiu avansat, piesa *Jocul ielelor*, de Camil Petrescu. Distribuția era „descoperită” cu rolul „Agentul secret”, un rol fără mare importanță, neinteresant, și încep să-i înțeleg pe tinerii mei colegi care se plâneau de absența unei strategii a conducerii teatrului pentru dezvoltarea lor profesională. Mă îngrijorez și mai mult când văd câteva repetiții. Pentru rolul principal feminin este aleasă, după criterii familiale, probabil, soția directorului Albani, care este incapabilă de a face vreun efort spre înțelegerea piesei și a personajului pe care-l interpretează, ca să nu mai vorbesc despre faptul că este cu totul nepotrivită pentru personaj. Mai vine de-acasă și cu un fel de a rosti replicile fără să-și miște buzele, tern, fără nuanțe, ce contribuie la plictiseala pe care o degajă spectacolul.